Lietas arhīva Nr. CA-0070-22/10
ECLI:LV:KUAT:2022:0325.C69205521.10.S
Lieta Nr. C69205521

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā

Liepājā 2022.gada 25.martā

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā:
tiesneši Iļja Grigorjevs, Astra Klaiše un Judīte Mauliņa
rakstveida procesā apelācijas kārtībā izskatīja civillietu /pers. C/ prasībā pret /pers. D/ par uzturlīdzekļu apmēra palielināšanu sakarā ar /pers. D/ apelācijas sūdzību par Kurzemes rajona tiesas 2021.gada 7.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2021.gada 16.martā /pers. C/ cēlusi tiesā prasību pret /pers. D/, lūdzot piedzīt uzturlīdzekļus meitas /pers. E/ uzturam 564,42 EUR mēnesī, sākot no prasības iesniegšanas brīža, līdz brīdim, kad meita pati spēs sevi apgādāt un uzskatīt par spēkā neesošu pušu starpā 2015.gada 27.jūlijā noslēgtās vienošanās 3.2. punktu.

Prasība pamatota ar šādiem faktiem un argumentiem.

[1.1] 2007.gada 30.decembrī dzimusi pušu meita /pers. E/.

2009.gada 6.jūnijā puses reģistrējušas laulību, kura 2015.gada 26.augustā šķirta.

2015.gada 27.jūlijā starp pusēm tika noslēgta vienošanās sakarā ar laulības šķiršanu (turpmāk arī – vienošanās), kuras 3.1.punktā puses apņemas kopīgi uzturēt bērnu samērā ar viņu spējām, mantisko stāvokli un bērna vajadzībām. Saskaņā ar vienošanās 3.2. punktu atbildētājs apņēmās maksāt prasītājai uzturlīdzekļus bērna uzturēšanai līdz pilngadības sasniegšanai Latvijā valsts noteiktajā minimālajā apmērā, kas uz vienošanās noslēgšanas dienu ir 30% no minimālās mēnešalgas.

No 2019.gada decembra atbildētājs sācis maksāt uzturlīdzekļus 260 EUR mēnesī, no 2020.gada 27.oktobra piekritis maksāt 300 EUR mēnesī.

[1.2] Ir mainījušies apstākļi – gan atbildētāja ienākumi, gan palielinājies bērna uzturam nepieciešamo izdevumu apjoms.

Prasītājas vidējie ienākumi mēnesī 2038 EUR, atbildētāja mēneša alga pirms nodokļu nomaksas ir 3155 EUR vai lielāki. Meitas uzturam mēnesī nepieciešami 1159,17 EUR. Prasītāja uzskata, ka atbildētājam būtu jāsedz 60% no nepieciešamajiem izdevumiem, t.i., 564,42 EUR mēnesī.

[2] Rakstveida paskaidrojumos uz prasību atbildētājs norāda, ka prasību neatzīt.

Uzskata, ka puses savstarpēji vienojoties jau 2019.gada decembrī ir atkāpušās no vienošanās 3.2. punktā izteiktās redakcijas.

Norāda, ka, sākot ar 2021.gada 30.aprīli meitas uzturam maksā 420 EUR, ko uzskata par pietiekošu un samērīgu summu, līdz ar to uzskata, ka strīds ir par pieprasīto un veikto uzturlīdzekļu starpību 144,42 EUR.

[3] Ar Kurzemes rajona tiesas 2021.gada 7.decembra spriedumu prasība apmierināta daļēji. No atbildētāja par labu prasītāji sākot no 2021.gada 16.marta piedzīti uzturlīdzekļi meitas uzturam 564,42 EUR līdz meitas pilngadībai.

Noraidīta prasība daļā par uzturlīdzekļu piedziņu līdz laikam, kad bērns pats spēs sevi apgādāt.

Valsts labā no atbildētāja piedzīta valsts nodeva 259,96 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 5,95 EUR.

Ar Kurzemes rajona tiesas 2021.gada 28.decembra papildspriedumu no atbildētāja par labu prasītājai piedzīti ar lietas vešanu saistītie izdevumi 273,94 EUR.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Lietā nav strīda, ka puses ir 2007.gada 30.decembrī dzimušās /pers. E/ vecāki.

Šķirot laulību, 2015.gada 27.jūlijā puses vienojās, ka meita dzīvos pie prasītājas, un atbildētājs meitas uzturam maksās uzturlīdzekļus 30% apmērā no minimālās mēnešalgas, kas bija 108 EUR.

Tāpat lietā nav strīda, ka uzturlīdzekļu summa periodiski ir palielināta: no 2019.gada decembra līdz 2020.gada oktobrim 260 EUR, no 2020.gada 30.oktobra līdz 2021.gada aprīlim 300 EUR, no 2021.gada 30. aprīļa 420 EUR.

[3.2] Lietā pastāv strīds par uzturlīdzekļu summu.

Par primāri nepieciešamajiem izdevumiem un pēc dzīvē gūtās pieredzes, tiesa atzinusi, ka pušu bērnam mēnesī ir nepieciešami pārtikai 200 EUR, mājoklim vidēji 450 EUR, TV/internets 58 EUR, elektrība 29 EUR, par minētajām summām vecāku strīda nepastāv. Tāpat bērnam nepieciešami izdevumi higiēnas precēm 45 EUR, apģērbam un apaviem 50 EUR, skolas materiāliem, t.sk. ēdināšanai 60 EUR, medicīnas izdevumiem 40 EUR, kā arī kabatas naudai un izklaides pasākumu apmeklēšanai 40 EUR.

Tādējādi, tiesa atzinusi, ka bērnam nepieciešamie izdevumi mēnesī kopā ir 972 EUR.

[3.3] Novērtējot pierādījumus par pušu mantisko stāvokli, tiesa atzinusi, ka ir pierādīts, ka atbildētāja ienākumi ir lielāki nekā prasītājas ienākumi.

Tiesa kritiski vērtējusi atbildētāja norādīto, ka 420 EUR uzturlīdzekļu summa atbilst meitas vajadzībām. Atbildētāja iesniegtajā ikmēneša izdevumu uzskaitījumā, kas kopā veido 838 EUR, nav norādītas izmaksas higiēnas precēm, apaviem un izklaidei, t.sk., izzinošu pasākumu apmeklēšanai, ievērojot bērna vecumu.

Tiesa atzinusi, ka atbildētājam ir ienākumi un spēja segt 564,42 EUR no meitas ik mēneša izdevumiem, tas ir 58,1% no 972 EUR, kas tiesas ieskatā nepieciešami vidēji bērna uzturam ik mēnesi.

Tiesa uzskatījusi, ka uzturlīdzekļi piedzenami līdz bērna pilngadībai, nevis līdz laikam, kad bērns pats spēs sevi apgādāt, jo tikai līdz pilngadībai

bērns ir vecāku aizgādībā, bet sasniedzot pilngadību (Civillikuma 219. pants), persona iegūst pilnu rīcībspēju, tajā skaitā pati ceļ tiesā prasības savu aizskarto civilo tiesību aizsardzībai.

Uzturlīdzekļi piedzenami no prasības iesniegšanas dienas tiesā, jo saskaņā ar Civilprocesa likuma 1.pantu, prasības celšanas brīdī, prasītāja uzsākusi savu tiesību aizsardzības realizāciju.

[3.4] Ņemot vērā judikatūrā atzīto, ka uzturlīdzekļu maksāšanas pienākumu regulē likums, līdz ar to pušu labprātīga vienošanās rada uz likumu pamatotu saistību un tiesa atsevišķi nevērtē prasījumu par vienošanās 3.2.punkta atzīšanu par spēkā neesošu.

[3.5] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 34., 35., 42. pantu, tiesa no atbildētāja valsts ienākumos piedzinusi valsts nodevu no uzturlīdzekļu gada maksājumu summas starpības 259,96 EUR (144,42x12x15%) un ar lietas izskatīšanu saistītos faktiskos tiesas izdevumus 5,95 EUR.

Ar papildspriedumu, tiesa saskaņā ar Civilprocesa likuma 41., 44.panta pirmās daļas 3.puntu tiesa no atbildētāja par labu prasītājai piedzinusi ar lietas vešanu saistītos izdevumus 273,94 EUR par dokumentu tulkošanu.

[4] Par šo spriedumu apelācijas sūdzību iesniedzis atbildētājs.

Apelācijas sūdzībā norādīts, ka spriedums tiek pārsūdzēts daļēji.

Nepārsūdz spriedumu daļā ar kuru nav apmierināta prasība par uzturlīdzekļu piedziņu līdz laikam kad bērns pats spēs sevi apgādāt.

Apelācijas sūdzībā pamatota ar šādiem argumentiem.

[4.1] Prasītāja, lūdzot atzīt vienošanās 3.2. punktu par spēkā neesošu, ir lūgusi tiesu veikt notariālā akta būtiskas sastāvdaļas punkta atcelšanu.

Taisot spriedumu tiesa nebija tiesīga sašaurināt prasītājas prasījumu robežas, izslēdzot no sprieduma nolēmuma daļas prasījumu par vienošanās 3.2.punkta atcelšanas apmierināšanu vai noraidīšanu. Minētais uzskatāms par gan par materiālo normu pārkāpumu lietā, gan par Civilprocesa likuma 193.panta sestās daļas pārkāpumu.

Atbildētāja puse vairākkārtīgi norādīja, ka prasījums par vienošanās 3.2.punkta atcelšanu ir nemantisks prasījums par kuru maksājama valsts nodeva, ko prasītāja nav darījusi, kā arī tiesa nav lēmusi par prasītājas atbrīvošanu no valsts nodevas. Konstatējama atbildētāja diskriminācija, jo atbildētājam uzlikts par pienākumu maksāt par lietas iztiesāšanu valsts nodevu, tajā pašā laikā prasītāja bez tiesas lēmuma no valsts nodevas samaksas atbrīvota.

[4.2] Atbildētājs 2021.gada 18.oktobrī iesniedza lietā pretprasību, kurā minēti un pierādīti lietas būtiski apstākļi, kuri būtu iztiesājami kopā ar prasību.

Atsakot pieņemt pretprasību un blakus sūdzību par tiesas lēmumu ar kuru atteikts pieņemt pretprasību, tiesa ignorējusi atbildētāja tiesības uz vienlīdzības principa ievērošanu, pretēji Satversmes 83. un 89.pantā noteiktajam pielietojusi diskriminmāciju, pārkāpjot Satversmes 91. un 92.pantā noteikto un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1., 6., 14., 17.pantu.

[4.3] Tiesa spriedumā vispār nav vērtējusi atbildētāja pārstāves tiesas sēdē norādīto, ka atbildētājs un prasītāja atbilstoši Civillikuma 1427., 1428, 1432. un 1535.pantā noteiktajam, savstarpēji vienojoties, klusējot ar savām tiešām darbībām, vairākkārtīgi atkāpušies no vienošanās 3.2., 4.3., 5. punktos atrunātiem pienākumiem, bet prasītāja vairākkārtīgi vienpersoniski, ignorējot vienošanās 1.1., 2.1., 2.4. punktos noteikto atkāpusies no sevis uzņemto pienākumu izpildes.

[4.4] Tiesas spriedumā nav atrodams vērtējums prasītājas spējām (Civillikuma 179.panta pirmā daļa) nopelnīt, kas ietver personas vecumu, izglītību, darba pieredzi, veselības stāvokli.

Vidējā darba alga /valsts nosaukums/ 2021.gadā pēc nodokļu samaksas ir 2578,59 EUR, bērna pabalsts prasītājai ir 219 EUR, tātad prasītājai ir iespējams saņemt ikmēneša ienākumus 2797,59 EUR, nav saprotams kādu motīvu vadīta prasītāja nav izmantojusi pilnā apjomā iespēju saņemt /valsts nosaukums/ noteikto vidējo ikmēneša darba algu. Atbildētāja neto darba alga ir 2514,80 EUR mēnesī, kas ir par 10,11% mazāk, nekā prasītājas spēja un iespēja saņemt.

Ja bērna uzturam ir nepieciešami 972 EUR mēnesī, kā to norādījusi tiesa, tad prasītājai bērna uzturam ir jādod 60,11 % no 972 EUR, kas ir 584,27 EUR, savukārt atbildētājam maksājami uzturlīdzekļi 39,89 % apmērā, kas ir 387,73 EUR, taču atbildētājs labprātīgi piekritis maksāt 420 EUR mēnesī, ko arī turpinās darīt.

[4.5] Vienlaicīgi apelācijas sūdzībā norādīts, ka konkrētajā gadījumā atbildētājs ir kļuvis par prasītājas un Latvijas tiesu sistēmas ķīlnieku, jo atbildētājs nav pasargāts no prasītājas turpmākiem, regulāriem prasījumiem par uzturlīdzekļu summas palielināšanu, jo to pieļauj likumdošana, savukārt, ņemot vērā tiesu praksi valsts nodevu maksājumi vienmēr tiek piedzīti no uzturlīdzekļu maksātāja.

[5] Saskaņā ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 10.pantu civillieta nolikta izskatīšanai rakstveida procesā, nosakot lietas dalībniekiem termiņu papildus paskaidrojumu un pierādījumu iesniegšanai.

Motīvu daļa

[6] Civillietu tiesas kolēģija, izvērtējusi pušu paskaidrojumus un pārbaudījusi lietā iesniegtos pierādījumus, atzīst, ka prasība tās pārsūdzētajā daļā ir pamatota un apmierināma.

Atbildētājs pārsūdzējis pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru no atbildētājas par labu prasītājai piedzīti uzturlīdzekļi meitas uzturam 564,42 EUR līdz meitas pilngadībai, kā arī valsts ienākumos – tiesas izdevumi. Kurzemes rajona tiesas spriedums daļā, ar kuru noraidīta prasība par uzturlīdzekļu piedziņu līdz laikam, kamēr bērns pats spēs sevi apgādāt, apelācijas kārtībā nav pārsūdzēts un ir stājies likumīgā spēkā.

Tāpat arī apelācijas kārtībā netika pārsūdzēts un ir stājies likumīgā spēkā Kurzemes rajona tiesas papildspriedums, ar kuru no atbildētāja par labu prasītājai piedzīti ar lietas vešanu saistītie izdevumi.

[7] Civilprocesa likuma 430.panta trešā daļa noteic, ka fakti, kas konstatēti pirmās instances tiesā, apelācijas instances tiesā nav jāpārbauda, ja tie nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā.

[7.1] Lietā nav strīda, ka 2007.gada 30.decembrī dzimusi /pers. E/, kuras vecāki ir prasītāja un atbildētājs. /pers. E/ aprūpi un uzraudzību īsteno prasītāja, bērna un prasītājas dzīvesvieta ir /valsts nosaukums/.

[7.2] Saskaņā ar Civillikuma 179.panta pirmo un otro daļu vecāku pienākums ir samērā ar viņu spējām un mantas stāvokli uzturēt bērnu. Šis pienākums gulstas uz tēvu un māti līdz laikam, kad bērns pats var sevi apgādāt. Strīdus par uzturlīdzekļiem bērnam izšķir tiesa. Pienākums gādāt par bērna uzturēšanu neizbeidzas, ja bērns ir šķirts no ģimenes vai nedzīvo kopā ar vienu no vecākiem vai abiem vecākiem.

Atklājot Civillikuma minēto normu saturu, judikatūrā vairākkārt izteikta atziņa, ka uzturlīdzekļu sniegšanas pienākums primāri saistīts ar vecāku mantas stāvokli un šim stāvoklim atbilstošu bērnu nodrošinājumu, lai, nosakot uzturlīdzekļu apmēru, maksimāli tiktu nodrošinātas bērnu intereses. Tādējādi vecāku mantiskais stāvoklis ir viens no kritērijiem uzturlīdzekļu apmēra noteikšanai, kuru primāri raksturo attiecīgajā laika posmā gūtie ienākumi (sk. *Augstākās tiesas Senāta 2011.gada 18.maija sprieduma lietā Nr. SKC- 863/2011 (C33291008) 11.punktu, 2012.gada 25.oktobra sprieduma lietā Nr. SKC- 1391/2012 (C30337707) 10.punktu, Senāta 2020.gada 8.maija sprieduma lietā Nr. SKC-326/2020 (C30714818)*

7.punktu).

[7.3] Pārsūdzētajā spriedumā tiesa ir nodibinājusi, ka bērnam nepieciešamie izdevumi mēnesī kopā ir 972 EUR, un apelācijas sūdzībā atbildētājs to nav apstrīdējis. Līdz ar to tiesas kolēģija secina, ka pušu starpā pastāv strīds, kādā apmērā atbildētājam jāsedz iepriekš norādītie izdevumi.

Judikatūrā ir uzsvērts, ka, lai pareizi noteiktu piedzenamo uzturlīdzekļu apmēru, tiesai jānoskaidro, kāda summa ir nepieciešama bērna uzturam, jāizvērtē katra vecāka mantas stāvoklis un spēja pieprasīto summu maksāt, jāsadala nepieciešamā uzturlīdzekļu summa proporcionāli katra vecāka mantas stāvoklim un ieguldījumam bērnu uzturēšanā (sk. *Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016.gada 2.februāra sprieduma lietā Nr. SKC-1277/2016 (C31381214) 8.punktu*).

Pirmās instances tiesa pamatoti konstatējusi, ka atbildētāja vidējie ienākumi pirms nodokļu nomaksas ir 3628,95 EUR mēnesī (lietas 1.sējuma 99.lapa). Savukārt viņa faktiskie (pēc nodokļu nomaksas) ienākumi ir 2514,80 EUR, ko apstiprina SIA /Nosaukums/ izziņa un konta pārskati (lietas 1.sējuma 102., 104.-110.lapa).

Tāpat pirmās instances tiesa, atsaucoties uz lietā esošajiem rakstveida pierādījumiem, ir secinājusi, ka prasītājas vidējie ienākumi ir 22 770 EUR gadā jeb aptuveni 1897,50 EUR mēnesī, ko atbildētājs neapstrīd.

Līdz ar to abu pušu vidējo ienākumu kopsumma ir 4412,30 EUR, un no šīs summas 43% ir prasītājas ienākumi, bet 57% – atbildētāja ienākumi.

Tiesas kolēģija uzskata, ka maksājamo uzturlīdzekļu lielumam jābūt samērīgam ar pušu mantisko stāvokli, tomēr tam nav jābūt precīzi atbilstošam uzturlīdzekļu maksātāja daļai pušu ienākumu kopsummā. Šāds secinājums balstīts uz to, ka gan prasītājas, gan atbildētāja ienākumi var nenozīmīgi, bet samērā bieži mainīties atkarībā no dažādiem apstākļiem (piemēram, nodokļu likmju vai nodokļu atlaižu izmaiņas, dažādu vienreizēju pabalstu piešķiršana u.tml.). Līdz ar to šādu nenozīmīgu izmaiņu gadījumā precīzu uzturlīdzekļu atbilstību ienākumu proporcijai nav iespējams ievērot.

Ņemot vērā minēto un ievērojot judikatūrā norādīto uzturlīdzekļu sadalīšanas principu (proporcionāli mantas stāvoklim), tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesa pamatoti secinājusi, ka no atbildētāja prasītājas labā piedzenami uzturlīdzekļi meitas /pers. E/ uzturam 564,24 EUR mēnesī, kas ir 58,1% no bērnam nepieciešamajiem izdevumiem (972 EUR).

[7.4] Tiesu praksē un judikatūrā nostiprinājusies atziņa, ka, izvērtējot vecāka mantisko stāvokli uzturlīdzekļu piedziņas lietās, ir būtiski konstatēt šīs personas mantisko stāvokli ne tikai uz lietas izskatīšanas brīdi, bet arī tā faktisko iespēju nopelnīt jeb darbaspējas, kas ietver sevī konkrētās personas vecumu, izglītību, darba pieredzi, veselības stāvokli un citus personību raksturojošus faktus (sk. *Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments. Tiesu prakses apkopojums "Par tiesu praksi strīdu izskatīšanā par aizgādības (kopīgas, atsevišķas, ikdienas) un saskarsmes tiesībām un uzturlīdzekļiem bērnam", 2012, 33.lpp., Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016.gada 2.februāra sprieduma lietā Nr. SKC-1277/2016 (C31381214), 10.punkts*).

No minētās atziņas izriet, ka tiesa, nosakot maksājamo uzturlīdzekļu summu, nav tiesīga aprobežoties tikai ar tā mantiskā stāvokļa izvērtēšanu, kas konstatējams lietas izskatīšanas brīdī. Tiesai ir pienākums vērtēt arī to, vai personas ienākumi lietas izskatīšanas brīdī ir atbilstoši tādiem, kurus tā varētu gūt vai ir guvusi iepriekš, ņemot vērā faktiskos dzīves apstākļus un personiskās spējas. Personas mantiskais stāvoklis var krasi mainīties salīdzinoši īsā laika posmā (piemēram, vērtīga mantojuma iegūšana, apdrošināšanas atlīdzības izmaksa, īslaicīgs bezdarbs, pārejoša darba nespēja u.tml.). Tas tomēr nenozīmē, ka, vērtējot vecāka spēju maksāt uzturlīdzekļus noteiktā apmērā, tiesai būtu jāņem vērā, ka personai ir iespējas pelnīt vairāk, ja tā būtu, piemēram, mainījusi dzīvesvietu, iegūtu papildu izglītību.

Šajā gadījumā no lietā esošā nodokļu paziņojuma redzams, ka prasītāja 2020.gadā guvusi ienākumus 22 770 EUR, tātad vidēji 1897,50 EUR mēnesī (lietas 2.sējuma 10.-15.lapa).

Kā nepamatotu tiesas kolēģija atzīst atbildētāja norādi uz vidējās algas lielumu/valsts nosaukums/.

Pirmkārt, atbildētājs to norāda, atsaucoties uz interneta vietnē https://poradnuk.com.ua publicēto informāciju. Pārbaudījusi norādīto vietni, tiesas kolēģija konstatē, ka šādi dati tajā nav atrodami. Turklāt šī interneta vietne neatspoguļo oficiālos datus par /valsts nosaukums/ vai kādu citu valstu statistikas rādītājiem. Tādējādi, pat ja šādi dati būtu publicēti norādītajā vietnē, tie nebūtu izmantojami datu ticamības trūkuma dēļ.

Otrkārt, vidējās algas lielums nevar būt par pamatu apgalvojumam, ka prasītāja ir spējīga šādu algu saņemt. Vidējās algas aprēķinā tiek izmantoti dati par tādu darbinieku atalgojumu, kuriem ir dažāda kvalifikācija, darba pieredze, izglītība, profesija un citi apstākļi.

Līdz ar to vidējās algas lielumam /valsts nosaukums/ šajā gadījumā nav izšķirošas nozīmes, nosakot bērna uzturēšanai nepieciešamās naudas summas sadalījumu starp abiem vecākiem. Savukārt apstākļi, ka prasītāja, ņemot vērā viņas raksturojošos faktus, spēj gūt lielākus ienākumus, lietā nav nodibināti.

[8] Apelācijas sūdzībā pamatoti norādīts, ka prasītāja arī turpmāk ir tiesīga izvirzīt prasījumus par maksājamo uzturlīdzekļu palielināšanu. Tomēr šis apstāklis nevar būt par pamatu prasības noraidīšanai.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 203.panta ceturto daļu, ja pēc tam, kad likumīgā spēkā stājies spriedums, ar kuru no atbildētāja piespriesti periodiski maksājumi, mainās apstākļi, kas ietekmē maksājumu apmēra vai ilguma noteikšanu, katra puse ir tiesīga, iesniedzot jaunu prasību, prasīt maksājumu apmēra vai termiņa grozīšanu.

No minētās tiesību normas izriet, ka šādu prasību ir iespējams celt vienīgi tad, ja ir mainījušies apstākļi un tie ir cēloniskajā sakarā ar maksājamo summu. Turklāt ar prasību tiesā var vērsties abas puses, tai skaitā arī persona, no kuras maksājumi ir piedzīti.

Tāpat neatbilstošs tiesību normām ir apelācijas sūdzībā izteiktais apgalvojums, ka valsts nodevu maksājumi vienmēr tiek piedzīti no uzturlīdzekļu maksātāja. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 41. un 42.pantu tiesas izdevumu samaksas (atlīdzināšanas) pienākums atbildētājam rodas tad, ja prasība tiek pilnībā vai daļēji apmierināta. Līdz ar to nepamatoti celtās prasības noraidīšanas gadījumā atbildētājam šāds pienākums neiestājas.

[9] No lietas materiāliem redzams, ka 2021.gada 19.oktobrī atbildētāja pārstāve iesniegusi lietā pretprasību (lietas 2.sējuma 3.-6.lapa). Ar Kurzemes rajona tiesas tiesneses 2021.gada 25.oktobra lēmumu ir atteikts pieņemt pretprasību. Lēmumā ir norādīts, ka tas nav pārsūdzams.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 441.panta pirmo un otro daļu pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumus var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma lietas dalībnieki, iesniedzot blakus sūdzību, ja tas ir paredzēts likumā vai ja ja tiesas lēmums kavē lietas virzību. Par citiem lēmumiem blakus sūdzību neiesniedz, bet iebildumus par šiem lēmumiem var izteikt apelācijas vai kasācijas sūdzībā.

Šajā gadījumā pirmās instances tiesas tiesnese pamatoti ir norādījusi, ka lēmums par atteikšanos pieņemt pretprasību nav pārsūdzams. Pirmkārt, Civilprocesa likums šāda lēmuma pārsūdzēšanu neparedz. Otrkārt, šāds lēmums nekavē lietas virzību, jo pretprasības nepieņemšana neliedz izpildīt Civilprocesa likumā paredzētās procesuālās darbības jau ierosinātās lietas ietvaros.

Turklāt pretprasības nepieņemšana neliedz lietas dalībniekam celt atsevišķu prasību par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata, kas ir norādīts pretprasībā.

Jāņem vērā, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesas interpretācijā diskriminācija nozīmē vispārējus gadījumus, kuros persona vai personu grupa bez pietiekama pamatojuma tiek nostādīta mazāk labvēlīgā stāvoklī nekā cita persona vai personu grupa (sk. *Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom judgment of 28 May 1985, Series A no. 94, p. 39, para. 82; Satversmes tiesas 2005.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106, 9.3.apakšpunkts*).

Šajā gadījumā no lietas materiāliem netiek konstatēts, ka atbildētājs, kura pretprasību tiesa atteikusies pieņemt, tika nostādīts mazāk labvēlīgā

stāvokli, nekā citas personas, jo īpaši ņemot vērā to, ka viņa tiesības celt atsevišķu prasību netika ierobežotas.

Tādējādi tiesas kolēģija neatrod pamatu apelācijas sūdzībā ietvertajam apgalvojumam, ka, atsakoties pieņemt pretprasību un neļaujot pārsūdzēt lēmumu, tiesa ir pieļāvusi atbildētāja diskrimināciju. Tāpat arī pretprasības nepieņemšanas fakts nevar būt par pamatu prasības noraidīšanai.

[10] No lietā esošajiem rakstveida pierādījumiem redzams, ka puses 2015.gada 27.jūlijā noslēgušas vienošanos sakarā ar laulības šķiršanu (lietas 1. sējuma 7.-9.lapa). Vienošanās cita starpā paredz šādus noteikumus, uz atkāpšanos no kuriem tiek norādīts apelācijas sūdzībā:

1. pēc pušu laulības šķiršanas līdz bērna /pers. E/ pilngadības sasniegšanai turpinās vecāku kopīga aizgādība pār bērnu, un jautājumos, kas var būtiski ietekmēt bērna attīstību, vecāki lēmumus pieņem kopīgi (vienošanās 1.1.apakšpunkts);
2. atbildētājam ir tiesības saņemt ziņas par bērna attīstību, veselību, sekmēm mācībās, interesēm un sadzīves apstākļiem, uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar bērnu, ievērojot bērna režīmu un piekrišanu (vienošanās 2.1.apakšpunkts);
3. vienošanās dalībnieki apņemas nodrošināt bērnam drošu vidi bez fiziskas ietekmēšanas, kā arī apņemas atturēties no tādām darbībām un uzvedības, kas varētu negatīvi iespaidot bērna attiecības ar otru vecāku (vienošanās 2.4.apakšpunkts);
4. atbildētājs apņemas maksāt prasītājai līdzekļus bērna uzturēšanai, sākot ar šī gada (acīmredzot domāts 2015.gads) augustu līdz bērna pilngadības sasniegšanai Latvijā valsts noteiktajā minimālajā apmērā, kas uz vienošanās noslēgšanas dienu ir 30% no minimālās mēnešalgas, t.i. 108 EUR mēnesī (vienošanās 3.2.apakšpunkts);
5. ar vienošanās izpildi saistītie paziņojumi uzskatāmi par saņemtiem, ja tie ir nosūtīti uz vienošanās norādītajām adresēm (vienošanās 4.3.apakšpunkts);
6. jebkuras izmaiņas vienošanās noteikumos stāsies spēkā tikai tad, ja tās tiks noformētas rakstiski un tās parakstīs vienošanās dalībnieki (vienošanās 5.punkts).

Minētais apstiprina, ka lielākā daļa no iepriekš norādītajiem vienošanās noteikumiem attiecas uz aizgādības un saskarsmes tiesībām (1.1., 2.1., 2.4.apakšpunkts). Pārējie noteikumi uzskatāmi par vienošanās izpildes (4.3.apakšpunkts), grozīšanas (5.punkts) noteikumiem un noteikumiem par maksājamo uzturlīdzekļu apmēru (3.2.apakšpunkts).

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 192.pantu tiesa taisa spriedumu par prasībā noteikto prasības priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata, nepārsniedzot prasījuma robežas. Līdz ar to, ievērojot celtās prasības priekšmetu (uzturlīdzekļu piedziņa), pirmās instances tiesa pamatoti nav pievērsusies jautājumiem par iespējamiem aizgādības vai saskarsmes tiesību pārkāpumiem, vienas vai abu pušu atkāpšanos no paziņojumu nosūtīšanas veida vai vienošanās grozījumu formas ievērošanas jautājumiem. Šādas tiesības nav arī apelācijas instances tiesai, jo īpaši ņemot vērā to, ka lietas izskatīšanas apjomu apelācijas instances tiesā ierobežo ne tikai prasības pamats un priekšmets, bet arī apelācijas un pretapelācijas sūdzības saturs (Civilprocesa likuma 426.panta pirmā daļa).

Attiecībā uz pušu atkāpšanos no vienošanās paredzētā uzturlīdzekļu apmēra, tiesas kolēģija atzīst, ka šim apstāklim nav izšķirošas nozīmes šajā lietā, jo, izskatot lietu pēc būtības un taisot spriedumu, tiesa izšķir pušu strīdu par bērnam nepieciešamo uzturlīdzekļu apmēru un uzturlīdzekļu sadalīšanu vecāku starpā. Savukārt iepriekš notikušie uzturlīdzekļu apmēra grozījumi nevar ietekmēt lietas iznākumu.

[11] Atbilstoši Civilprocesa likuma 193.panta sestajā daļā noteiktajam sprieduma rezolutīvajā daļā norāda tiesas nolēmumu par prasības pilnīgu vai daļēju apmierināšanu vai par tās pilnīgu vai daļēju noraidīšanu, atsevišķi uzrādot prasījumus, kuri tiek apmierināti un kuri tiek noraidīti.

Tas nozīmē, ka tiesai jāizspriež visi prāvas laikā pieteiktie prasījumi, un sprieduma rezolutīvajā daļā jāietver norāde par katra prasījuma apmierināšanu vai noraidīšanu.

[11.1] No lietā esošā prasības pieteikuma redzams, ka prasītāja ir izvirzījusi divus prasījumus: 1) piedzīt no atbildētāja uzturlīdzekļus bērna /pers. E/ uzturam no prasības celšanas brīža līdz brīdim, kad bērns pats spēs sevi apgādāt; 2) uzskatīt par spēkā neesošu pušu starpā 2015.gada 27.jūlijā noslēgtās vienošanās 3.2.punktu.

Savukārt pārsūdzētā sprieduma rezolutīvajā daļā pirmās instances tiesa ir norādījusi, ka prasījums par uzturlīdzekļu piedziņu apmierināts daļēji, piedzenot prasītājas norādīto naudas summu līdz bērna pilngadībai un noraidot šo prasījumu daļā par uzturlīdzekļu piedziņu līdz laikam, kad bērns pats spēs sevi apgādāt. Tai pat laikā attiecībā uz prasījumu par vienošanās 3.2.punkta atzīšanu par spēkā neesošu sprieduma rezolutīvā daļa nesatur norādi uz šī prasījuma apmierināšanu (pilnīgu vai daļēju) vai par tā noraidīšanu.

[11.2] Pirmās instances tiesas sprieduma motīvu daļā, atsaucoties uz judikatūru, norādīts, ka vienošanās starp vecākiem par uzturlīdzekļu maksāšanu bērnu uzturam ir divējādas dabas, jo pienākums maksāt un tiesības saņemt līdzekļus bērnu uzturam ir regulēts likumā (Civillikuma 177., 179.pants). Vienošanās starp vecākiem notiek tikai par maksājumu apmēru. Līdz ar to pirmās instances tiesa atzinusi, ka atsevišķi prasījums par vienošanās 3.2.punkta atzīšanu par spēkā neesošu netiek vērtēts.

Tiesas kolēģija atzīst, ka, lai gan minētās atziņas uzskatāmas par pamatotām, tas tomēr neatbrīvo tiesu no pienākuma izspriest un dot vērtējumu visiem pieteiktajiem prasījumiem. Tādējādi tiesas kolēģija atzīst par pamatotu apelatora norādi, ka šajā daļā pārsūdzētais spriedums neatbilst Civilprocesa likuma 193.panta sestajai daļai.

[11.3] Civilprocesa likuma 201.panta pirmās daļas 1.punktā noteikts, ka tiesa, kas taisījusi lietā spriedumu, ir tiesīga pēc savas iniciatīvas vai lietas dalībnieka pieteikuma taisīt papildspriedumu, ja nav taisīts spriedums par kādu no prasījumiem, par kuru lietas dalībnieki iesnieguši pierādījumus un devuši paskaidrojumus.

Tiesību doktrīnā šajā sakarā ir norādīts, ka tiesas spriedumam jābūt pilnīgam (izsmeļošam) un galīgam [..]. Ja tiesa tomēr savā spriedumā nav devusi atbildi uz visiem pieteiktajiem un tiesas sēdē apspriestajiem prasījumiem, tad šādu trūkumu var novērst, taisot papildspriedumu (sk. *Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 543.lpp.*).

Līdz ar to gadījumos, kad nav izspriests kāds no prasījumiem, tiesību normas precīzi nosaka kārtību, kādā šis trūkums novēršams (taisot papildspriedumu), kā arī kompetento tiesu, kas to ir tiesīga darīt (tiesa, kas taisījusi spriedumu).

[11.4] Ņemot vērā minēto, tiesas kolēģija atzīst, ka tā nav tiesīga izspriest prasījumu (šajā gadījumā – par vienošanās 3.2.punkta atzīšanu par spēkā neesošu), kuru nav izspriedusi pirmās instances tiesa. Arī judikatūrā ir norādīts, ka, ja pirmās instances tiesa nav taisījusi spriedumu attiecībā uz kādu no prasījumiem, likumā noteiktajā sprieduma pārsūdzēšanas termiņā ierosināma papildsprieduma taisīšana. Šādu trūkumu nevar labot, vēršoties ar apelācijas sūdzību apelācijas instances tiesā (sk. *Senāta 2021.gada 25.februāra spriedumu lietā Nr. SKC-243/2021, ECLI:LV:AT:2021:0225.C33539318.15.L*).

Vienlaikus konstatējams, ka Civilprocesa likuma 201.panta otrā daļa laika ziņā ierobežo jautājuma ierosināšanu par papildsprieduma taisīšanu ar sprieduma pārsūdzēšanas termiņu. Tas nozīmē, ja sprieduma pārsūdzēšanas termiņā tiesa nav ierosinājusi jautājuma izskatīšanu par papildsprieduma taisīšanu (tostarp pēc lietas dalībnieka pieteikuma), tad, izbeidzoties pārsūdzēšanas termiņam, izbeidzas arī tiesības iesniegt pieteikumu par papildsprieduma taisīšanu.

[12] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 42.panta pirmo daļu tiesas izdevumi, ja prasītājs no to samaksāšanas bijis atbrīvots, piespriežami no

atbildētāja valsts ienākumos proporcionāli apmierinātajai prasījuma daļai.

[12.1] Civilprocesa likuma 35.panta pirmās daļas 3.punktā noteikts, ka prasībās par uzturlīdzekļu piedziņu prasības summa ir maksājumu kopsumma par vienu gadu.

Lietā nav strīda, ka atbildētājs bērna uzturam pirms prasības celšanas maksājis prasītājai uzturlīdzekļus 420 EUR mēnesī. Tādējādi prasības summa prasījumā par uzturlīdzekļu piedziņu šajā gadījumā ir starpības kopsumma par vienu gadu starp atbildētāja maksājamo un ar spriedumu piedzenamo uzturlīdzekļu apmēru (564,42 EUR – 420,00 EUR) x 12 = 1733,04 EUR.

Līdz ar to atbilstoši Civilprocesa likuma 34.panta pirmās daļas 1.punkta "a" apakšpunktam valsts nodeva ir 259,96 EUR (1733,04 EUR x 0,15) kā to pareizi noteikusi pirmās instances tiesa. Šī valsts nodeva piedzenama no atbildētāja valsts ienākumos atbilstoši Civilprocesa likuma 42.panta pirmajai daļai.

Ņemot vērā to, ka prasība daļā par vienošanās 3.2.punkta atzīšanu par spēkā neesošu ar pārsūdzēto spriedumu netika izspriesta un apelācijas instances tiesa to nav tiesīga izspriest (sk. šī sprieduma 11.4.apakšpunktu), tiesas kolēģijai nav iespējams arī izlemt jautājumu par valsts nodevas piedziņu par šo prasījumu.

Tāpat tiesas kolēģija atzīst par nepamatotu apelatora pārmetumu pirmās instances tiesai, ka tā ar pārsūdzēto spriedumu uzlikusi par pienākumu maksāt viņam valsts nodevu par prasījumu par vienošanās 3.2.punkta atzīšanu par spēkā neesošu. No pirmās instances tiesas sprieduma nepārprotami redzams, ka valsts nodeva no atbildētāja piedzīta vienīgi par prasījumu, kas attiecas uz uzturlīdzekļu piedziņu.

[12.2] Ar pārsūdzēto spriedumu no atbildētāja valsts ienākumos piedzīti ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi to faktiskajā apmērā 5,95 EUR. Atbildētājs, iesniedzot apelācijas sūdzību, ir samaksājis tos 5,37 EUR apmērā (lietas 2.sējuma 130.lapa). Tādējādi no atbildētāja valsts ienākumos piedzenama ar lietas izskatīšanu saistīto izdevumu nesamaksātā daļa 0,58 EUR (5,95 EUR – 5,37 EUR).

[12.3] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 44.panta otro daļu ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no atbildētāja par labu prasītājam, ja viņa prasījums ir apmierināts pilnīgi vai daļēji. Minētā panta pirmās daļas 1.punkta "a" apakšpunktā noteikts, ka izdevumi advokāta palīdzības samaksai prasībās, kurām ir mantisks raksturs un kurās prasības summa nepārsniedz 8500 *euro*, atlīdzināmi to faktiskajā apmērā, tomēr ne vairāk par 30 procentiem no prasījumu apmierinātās daļas.

No lietas materiāliem redzams, ka prasītājai radušies izdevumi advokāta palīdzības samaksai 150 EUR (lietas 2.sējuma 146.lapa). Šī summa nepārsniedz likumā noteikto maksimālo apmēru, uzskatāma par samērīgu un līdz ar to piedzenama no atbildētāja par labu prasītājai.

[13] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 195.pantu un Civillikuma 1765.pantu un Senāta Civillietu departamenta senatoru kopsapulces 2021.gada 15.decembra lēmumu tiesas kolēģijai ir pamats noteikt prasītājai un valstij tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei (izsoles noslēguma dienai) saņemt 6% gadā no visas ar spriedumu piedzītās summas, ar nosacījumu, ka šo likumisko kavējuma procentu pieaugums apstājas, kad vēl nesamaksāto procentu daudzums sasniedzis piedzītās summas lielumu.

[14] Atbilstoši Civilprocesa likuma 204.[1] pantam atbildētājam nosakāms termiņš sprieduma labprātīgai izpildei daļā par tiesas izdevumu samaksu – 10 dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 8., 97., 193., 430., 432., 434.pantu, tiesas kolēģija

nosprieda

apmierināt /pers. C/ prasību pret /pers. D/ par uzturlīdzekļu piedziņu.

Piedzīt no /pers. D/, personas kods /personas kods/, par labu /pers. C/, personas kods /personas kods/, uzturlīdzekļus meitas /pers. E/, personas kods /personas kods/, uzturam 564,42 EUR (pieci simti sešdesmit četri *euro* 42 centi) mēnesī, sākot no 2021.gada 16.marta līdz bērna /pers. E/, personas kods /personas kods/, pilngadības sasniegšanai, uzturlīdzekļus ieskaitot bankas kontā Nr. /konta numurs/ (/bankas nosaukums/, BIC: /BIC kods/).

Piedzīt no /pers. D/, personas kods /personas kods/, par labu /pers. C/, personas kods /personas kods/, ar lietas vešanu saistītos izdevumus 150 EUR (viens simts piecdesmit *euro*), kas iemaksājami bankas kontā Nr. /konta numurs/ (/bankas nosaukums/, BIC: /BIC kods/).

Atzīt /pers. C/, personas kods /personas kods/, tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos 6 % (seši procenti) gadā no piedzītās ar lietas vešanu saistīto izdevumu summas (150 EUR), nosakot, ka procentu pieaugums apstājas, kad vēl nesamaksāto procentu daudzums sasniedzis piedzītās summas lielumu.

Piedzīt no /pers. D/, personas kods /personas kods/, valsts ienākumos valsts nodevu 259,96 EUR (divi simti piecdesmit deviņi *euro* 96 centi), kas iemaksājami Valsts kasē, NMR 90000050138, konta Nr.LV55TREL1060190911200, BIC kods TRELLV22, un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 0,58 EUR (58 centi), kas iemaksājami Tiesu administrācijai, NMR 90001672316, kontā Nr.LV51TREL2190458019000, BIC kods TRELLV22.

Atzīt valstij tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos 6 % (seši procenti) gadā no piedzītās valsts nodevas un ar lietas izskatīšanu saistīto izdevumu summas, nosakot, ka procentu pieaugums apstājas, kad vēl nesamaksāto procentu daudzums sasniedzis piedzītās summas lielumu.

Noteikt /pers. D/, personas kods /personas kods/, termiņu 10 (desmit) dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas sprieduma labprātīgai izpildei daļā par tiesāšanās izdevumu samaksu.

Spriedumu var pārsūdzēt 30 dienu laikā Augstākās tiesas Civillietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Kurzemes apgabaltiesā un iemaksājot drošības naudu.

Tiesnesis I.Grigorjevs

Tiesnese A.Klaiše

Tiesnese J.Mauliņa

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU.